

ÇUKUROVA HALK EDEBİYATI'NIN KIBRIS BOYUTU

Mustafa GÖKÇEOĞLU*

Amaç: Sanat ürünleri tipki kültür gibi bir yerden bir yere aktarılıp gönderilmektedir. Bunun temel nedenleri de beğenilerdir, insanların yasama bakış açılarının çakışmasıdır, ortak dünya görüşleridir. Bu temel nedenlerden dolayı sanat ürünleri tipki kültür gibi akışkanlık ve yapışkanlık özelliği taşımaktadır.

Saymaya çalıştığım tüm bileşenler, sanatın yayılıp yaygınlaşmasında, etkili olmuştur. Farklı coğrafyalarda yaşayanların, sanatsal ve kültürel alışverişini sağlamıştır.

Günümüz, iletişim çağıdır. Yazılı, sözlü, görüntülü basın da bu aktarıp göndermeye çok büyük katkılar koymaktadır.

Sanat insansal bir üretilerdir. İnsan hareketleri de sanatın yayılıp taşınmasında, başlıca etkilidir. Sunulacak bildiri, böylesi olayların tekil bir örneğidir. Konu kişi de Cafer Poyraz'dır. Cafer Poyraz Tarsuslu'dur. Onun şiirlerinden örnekler vermeye çalışacağım.

Kıbrıs sorunu ve demografik yapı: 1571 yılında Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı, Venediklilerden aldı. Fetih'ten hemen sonra, atalarımız Anadolu'dan devşirme yoluyla getirilmişler. Venedikli ve Latin'lerin köylerine, çiftliklerine ve kasabalarına iskan edilmişler. Ayrıca Osmanlı Ordusu'ndaki 13 bin yeniçeri de güvenlik nedeniyle adada bırakılmış. Böylece Kıbrıs'ta farklı dinlerden ve çeşitli etnik kökenlerden olan insanlar, bazı bölgelerde iç içe, bazı bölgelerde de yan yana yaşamaya başladılar.

Zaman sürecinde, dinsel özelliklerle etnik farklılıklar, öne çıkmaya başladı. Bu farklı oluşumlar, toplumlar arasındaki gerginliklerin ve çarpışmaların temel etkeni oldu. Sürtüşmeler zamanla doruk noktasına ulaştı. 1974 savaşı doruga çıkan çarpışmalara nokta koydu.

* Araştırmacı-Yazar

Savas sonrası, Kıbrıslı Türkler adanın kuzeyinde, Kıbrıslı Rumlar da, adanın güneyinde toplandılar. Adanın ikiye bölünmesi sonucu, Kuzeyde boş kalan Rum evlerine, Anadolu'dan gemilerle insanlar getirilip yerleştirildi. Vatandaş yapıldı. Bu yolla gelenlere, siyasi literatürde "yerlesikler" dendi. Ayrıca savaşa katılan gaziler de, vatandaş yapıldılar: Cafer Poyraz da bunlardan biridir.

Anahtar Sözcük: Sunulacak bildirinin anahtar sözcüğü Cafer Poyraz'dır. Cafer Poyraz, 1950 yılında, Karaöz'ünün Karpınar köyünde doğmuştur. Kız kaçırma olayına bağlı olarak, çocuk yaşta cinayet işlemiştir. Hapislerde yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra da, Tarsus'ta ikamete mecbur edilmiştir. Tarsus'ta bağlama çalmayı öğrenmiştir. Siirler yazmıştır. Yazdığı siirlerin bazılarını da, halk müziği formlarına göre bestelemiştir. Kıbrıs'a yerleşip vatandaş olduktan sonra da, siir yazmayı sürdürmüştür. Tarsus'ta ve Kıbrıs'ta yazdığı çok sayıda siirlerinden bildiri sunma süresi içinde, az sayıda örnekleme yapmak zorunluluğunda olduğumun bilincindeyim.

Cafer Poyraz'ın siirleri incelendiğinde, konulan yönünden üçe ayrıldığını görürüz. Siirlerinde ana eksen, yaşadığı olaylar olmasına karşın, toplumsal olaylara da duyarsız değildir. Ayrıca doğa olaylarıyla güzelliklerine de duyarsız değildir. Zamanın sınırlı olması nedeniyle, ancak onun yasamıyla ilgili siirlerden bazılarını, örneklemeyle yetineceğim.

Basından geçenleri, en ince noktalarına kadar inerek, siire dökmüştür. Yakarışlarını, öfkelerini, kısacası olaylar karşısında gösterdiği tepkileri siire aktarmıştır. Bunları söylerken özeleştiri yapmaktan da çekinmemektedir.

Sevgilisinden ayrı düşen ozanın bedenini saran ask atesini, bakınız nasıl dillendiriyor?

Bedenimden sanki bir parça aldılar
Aldılar turna gözlüm seni aldılar Sen
ağladın ben yakardım be zalimler
Aldılar turna gözlüm, benden aldılar.

Seni aldığım gibi kaçtım dağlara
Yakardım gülüm ulu arsi-hüdaya
Havam dedim, suyum dedim yar dedim
Aldılar yarım seni benden aldılar.

Kavli karar aldık kuralım bir yuva
Sonumuz oldu gülüm o Çukurova
Koklayamadan seni ben doya doya
Aldılar gözüm nuru seni aldılar.

Bir cana kiydim gülüm senin ugruna
Kavusmaniz mahsere kaldi sevdiğim
Yoklugundur kor olan, yakti bagrimi
Kavusmamiz mahsere kaldi sevdiğim.

Sair gelisen olaylar siraladiktan sonra insanlardan kendisine hayir
gelmeyecegi düşüncesindedir. Ama kendine güveni sonsuzdur.

Ne anadan gördüm ne babadan
Seni bagisladi bana yaradan
Kaç yil geçti mühür gözlüm aradan.

Neylerim güzelim sensiz dünyayi
Yakardim ugruna Çukurova'yi
Çagirdim sevgilim Ars-i Hüdayi.

Sefil Cafer'im içim çok yaniyor Gel
ceylanım kuzucuklar meliyor
Yoklugun oktur,yüregimi deliyor.

Her misrama acidir ekerim Ömür
boyu bu aciyi çekerim Bana gülmek
yoktur diyor kaderim.

Cafer Poyraz kiyicilik suçundan dolayı, hapislere düsmüştür.
Hapisten çikinca Tarsus'ta ikamete zorunlu kilinmistir. Bu olay sairi çok
üzümüştür. Sila atesiyle yanıp tutusmaktadır. Yasadigi yerler gözlerinin
önünden gitmemektedir. Özlemleri ona asagidaki siir yazdirmistir.

Kaç yil hasretim aradan Korusun
oglum sizi yaradan Vasiyetimdir
oglum,unutma ha Hasretim
oglum,köyümü özledim.

Yaylam var billur sulari çağlar Sultan
Sekisi'nde bir güzel aklar Hasreti kor
oldu yüregim daglar Hasretim
oglum,köyümü özledim

Bezirgan deresinde üzüm bagıma Söyle
bir baktım sagıma soluma İlk askım
orada girdi gönlüme Hasretim
oglum,köyümü özledim

Karpmardır benim köyümün adı Tarif
edemem onca güzel tadı Hasretim hey
güzel hasretim sana Hasretim oğlum
köyümü özledim

Sefil Cafer'im deli divane mi Çok
özlemişim vatanımı elimi Ölürsem
köyüme götürün beni Hasretim
oglum,köyümü özledim.

Cafer Poyraz, hapishanede olmasına karsın, sevgilisiyle mektuplaşmaya çalışmaktadır. Ama mektubunun ulaşip ulaşmadığından kuskuludur.

Uzun siirinden yalnızca bir dördlük vermek isterim. Sairin bu dördlüğündeki üçüncü dizesindeki "eline,beline,diline"sözcükleri onun Alevi olduğunu belgelemektedir.

Mektubum ulastı mı ola eline Deli
Cafer'im, düştüm köyün diline Ben
sadığım elim,dilim,belime Ayrılık
atesiyle yaktın sevdiğim.

Ozan sevdiğinden ayrı düsmüs. Toplumun duyarsız kalmasından sikayetçidir.

Cafer Poyraz Anadolu çocuğudur. Geleneklerle ve göreneklerle büyüüp kimliğini kazanmıştır. Onun siirlerinde, Anadolu insanların yaşam biçimini görmekteyiz. Geline ayna takmak,güres tutmak bu yarginin en güzel örnekleridir.

Bir çift ceylan gördüm kiran kirana
Tokus tokusa indiler çayıra Biri yok mu
yahu gidip ayıra Ceylan beni
yaraladı,yaram sizler

Bugün günlerden pazardır pazar
Sormayın dostlar aman yaram sizler
Esinden ayrılmış bir ceylan gezer
Ceylan beni yaraladı,yaram sizler.

Gelenek ve görenekler de onun siirinde yerlerini almışlar.

Düğün olur ayna takilir geline Selam
olsun benden o Avsar eline Güres
tuttum,alkislanditn seninle Övmeye
ömür yetmez benim köyümü

Talihsizliğine çok öfkeliyim. Olaylar karsısında eli kolu bağlıdır. Sair
aglar ama agladığında da gönlü sad olmaz. Bu yüzden ikilemedir.

Aman feleğin nesi var bende Ağlarım
ağlarım gözlerim kanda Felek bana
gülme dedi cihanda Aglasam gamli
gönlüm razi olmaz

Elek olur dağları elerim Koyun olur
gurbette melerim Ellerim koynumda
kaldı ağlarım Ben ağlarım gönlüm yine
sad olmaz.

Ozan Kıbrıs'taki Telekomünikasyon dairesinde dokuz yıl
çalışmıştır. 1993 yılında kişisel sorunları yüzünden müdürle tartışmışlar.
Müdürü dövmüş. Ardından da istifa etmiştir

Dagina tasma destan yazdığım Kıbrıs,
sana kalsın ben yokum gayri Sevda
çektim, savaş verdim ugruna Isin sana
kalsın doy,yokum gayri.

Daire misalidir, kapisiz hana Ebedi
kalmadı saha sultana Devlet pastasından
bir lokma bana Ona da el attın, ye senin
olsun.

Bitmez insanların kara kedisi Onun
için dinmez gönlümün yası Yalandır
be müdür babanın sözü Ayrıldım
isimden doy senin olsun.

Bosver Cafer'im sen ileri gitme Gütme
cahilin koynunu gütme Sakin ola
mazluma zülüm etme Ye Ahmet'im ye,
hepsi senin olsun.

Cafer Poyraz 1974 de Kıbrıs'a yerleşti. Hemen o yıl Kıbrıslı bir kızla evlendi. İki çocuğu oldu. Şimdilerde mutlu olarak yaşamaktadır. Evlendiği karısı için, yazmış olduğu uzun şiirinden, aşağıdaki iki dördlük mutluluğunu gözler önüne sermeye sanırım yeter.

Mutluyum sevgilim mutluyum sayende
Kara yazımı ak eyledin sevdiğim Çifte
evlat verdin devletinle bana Gönyeli'ye
sevgiler benden sevdiğim.

Yigidi yigit yapan esi der atam Hiç
basımı egdirmedin sevdiğim Yigit kadın
gölgesinde er eylesir Helalinden
emmissin canım sevdiğim.

İrdeleme ve Sonuç: Cafer Poyraz Çukurova halk ozanlarının bir uzantisidir. Bağlama çalıp şiir söylemektedir. Yasadıklarını ölçülü uyaklı şiirlere dökmüştür. Ölçülerinde uyaklarında aksamalar olsa da, Tarsus'ta şiir yazmaya başlamıştır. Baska bir deyişle, Çukurova'dan Kıbrıs'a uzanan bir halkadır. Şiir söyleme ve saz çalmayı Kıbrıs'ta da sürdürmüştür.

Bu, Kıbrıs için önemli bir olaydır. Bizlerin çok zengin bir halk edebiyatı vardır. Buna karsın, saz ya da tambura çalıp şiir söyleyen ozanimiz kalmamıştır. Hatta, günümüzde halk edebiyatı formlarını kullanan ve bu geleneği sürdüren bir iki sair dışında kimseler yoktur. 1950 öncesi Kıbrıs'ta halk edebiyatı formlarını kullanan çok sayıda sairimiz vardı. Oysa günümüzde sairler şiirlerini serbest formda üretmektedirler.

Cafer Poyraz'm varlığı, yeni halk ozanlarının türemesine vesile olursa, bu Kıbrıs Halk edebiyatı için bir kazanç olacağı su götürmez bir gerçektir. En büyük dileğim, halkımızdan insanların onun yolunda gitmesidir.